УДК 657.1

Писаренко Т.М., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет
https://orcid.org/0000-0001-5018-0546
pisarenko.tatyana@gmail.com
Нужна О.А., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет
https://orcid.org/0000-0002-4629-4011
o_nuzhna@ukr.net
Тлучкевич Н.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет
https://orcid.org/0000-0002-8369-185X
n_tluchkevych@ukr.net

Pisarenko Tatyana, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Lutsk National Technical University
https://orcid.org/0000-0001-5018-0546
pisarenko.tatyana@gmail.com
Nuzhna Oksana, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Lutsk National Technical University
https://orcid.org/0000-0002-4629-4011
o_nuzhna@ukr.net
Tluchkevych Nataliia, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Lutsk National Technical University
https://orcid.org/0000-0002-8369-185X
n_tluchkevych@ukr.net

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ

Бюджетні установи - це установи освіти, культури, медицини, оборони країни, охорони внутрішнього правопорядку, органи забезпечення діяльності вищого керівництва держави, міністерства, відомства, державні органи місцевого самоврядування, інші. Для здійснення своєї діяльності такі установи повинні бути забезпечені фінансовими ресурсами. У статті висвітлено сутність фінансових ресурсів бюджетної установи, як об'єкта обліку, наведено структуру

фінансових ресурсів бюджетних установ відповідно до діючих нормативно-правових документів, вказано фактори впливу на зміну структури фінансових ресурсів бюджетної установи.

Ключові слова: бюджетна установа, фінансові ресурси бюджетної установи, структура фінансових ресурсів бюджетної установи.

FINANCIAL RESOURCES OF A BUDGETARY INSTITUTION AS AN OBJECT OF ACCOUNTING

Budgetary institutions perform an important function for society that cannot be performed by an individual. Such institutions include educational, cultural, medical, defense institutions, internal affairs bodies, bodies supporting the activities of the top state leadership, ministries, departments, state bodies of local self-government, etc.

The financial resources of a budgetary institution are a component of the state's financial resources, therefore the main source of such resources is a certain part of the gross domestic product.

The accumulation and distribution of the state's financial resources is carried out through the budget system of Ukraine in accordance with the Budget Code of Ukraine. Budgetary institutions are direct consumers of part of the distributed gross domestic product, which act as financial resources of a budgetary institution.

Taking into account the opinions of scientists and our own understanding of the essence of the financial resources of a budgetary institution, we can offer the following definition: financial resources of a budgetary institution are a set of funds of funds that come from budgets of different levels, in accordance with budget schedules, as a result of the redistribution of the total social product; come from the assistance of charitable organizations and from the implementation of permitted types of economic activities.

Structurally, the financial resources of a budgetary institution include: appropriations from the state and local budgets; income from the sale of products, works, services; income from the sale of assets; financial receipts; other income from exchange transactions; other income from non-exchange transactions.

To ensure control over the use of budget funds, it is important for employees of the accounting service of budgetary institutions to clearly understand the structure of financial resources, to study the regulatory framework that regulates all operations related to changing the structure of financial resources.

Keywords: budgetary institution, financial resources of a budgetary institution, structure of financial resources of a budgetary institution.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Бюджетні установи це установи освіти, культури, медицини, оборони країни, охорони внутрішнього правопорядку, органи

забезпечення діяльності вищого керівництва держави, міністерства, відомства, державні органи місцевого самоврядування, інші.

Діяльність таких установ повинна бути забезпечена достатньою кількість фінансових ресурсів для гарантування необхідних обсягів суспільно-корисних послуг громадянам України. Саме тому перед обліковою службою будь-якої бюджетної установи постають актуальні питання щодо чіткого визначення сутності фінансових ресурсів, їхньої структури, налагодження облікового процесу руху фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми.

Визначення сутності фінансових ресурсів досліджувалося у численних працях вітчизняних науковців, серед яких доцільно виділити представників старої облікової школи, які дали визначення державним фінансовим ресурсам, а саме: Василика О.Д., Іванова Ю.Б., Каленського М.М., Павлюка К.В., Федосова В.М., Юрія С.І. Згадані вище науковці визначали фінансові ресурси держави, як «грошові фонди, створені в процесі розподілу, перерозподілу і використання валового внутрішнього продукту країни» (Шашкевич, 2008). Фінансові ресурси бюджетної установи є складовою фінансових ресурсів держави, тому й основним джерелом виникнення таких ресурсів є певна частина валового внутрішнього продукту. Чим більше величина останнього, тим більше фінансових ресурсів для розподілу між суб'єктами державного сектору економіки.

Бюджетні установи є найчисельнішою групою суб'єктів державного економіки. Для організації облікового процесу в бюджетних установах важливо визначити сутність та структуру фінансових ресурсів, напрямки їх використання.

Питання економічного змісту та структури фінансових ресурсів бюджетних установ висвітлені у працях Воронкової Т.Є. (Воронкова та Мельник, 2020), Гончар В.П. (Гончар та Чеховський, 2019), Дехтяр Н.А. (Дехтяр та ін., 2020), Євдокімова В.В. (Євдокімова та Свірко, 2020), Конєвої І.І. (Конєва, 2023), Свірко С.В. (Свірко, 2021), інших науковців.

Не зважаючи на існуючі публікації є необхідність у висвітленні сутності та визначенні структури фінансових ресурсів бюджетних установ.

Цілі статті. Метою написання статті є висвітлення сутності фінансових ресурсів бюджетної установи та визначення структури фінансових ресурсів бюджетної установ.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Сутність фінансових ресурсів необхідно розглядати через призму поняття «публічні (державні) фінанси». Відповідно до (Фінанси, 2024) публічні фінанси – це особлива форма виробничих відносин, яка пов'язана з розподілом та перерозподілом сукупного суспільного продукту цілої країни. Результатом такого розподілу і перерозподілу є створення різних цільових фондів, які використовуються державою відповідно до її стратегії розвитку бо задля вирішення оперативних завдань поточного року.

Отже у розвиненому громадянському суспільстві, яке проживає в окремо взятій державі, відбувається загальний кругообіг фінансових ресурсів держави. Основою цього кругообігу є громадяни держави, які працюють у виробничому секторі економіки та створюють виробничу продукцію, надають різноманітні послуги, тобто створюють сукупний суспільний продукт. Держава впливає на діяльність різних суб'єктів господарювання нормативною базою, основним призначенням якої є чітка регламентація відносин між державою в особі державних інституцій та господарюючими суб'єктами. Результатом такої регламентації є напрацьована система оподаткування, яка забезпечує рівномірне надходження до державного бюджету сукупності податкових платежів. Але податки не завжди забезпечують загальні потреби держави, що змушує її шукати інші джерела наповнення бюджету. Таким джерелами можуть бути внутрішні та зовнішні позики, благодійна допомога інших країн, інші джерела.

Акумульовані в державному бюджеті кошти перерозподіляються між державними інституціями відповідно до їх функціональних призначень і вже через діяльність таких інституцій надходять до кінцевих користувачів державних послуг – громадян країни. Після цього цикл знову повторюється. Відмінність між циклічними обертами полягає в тому, що за умови розвитку громадянського суспільства зростають вимоги до держави і держава під впливом своїх громадян вдосконалює механізми впливу на громадянське суспільство з метою створення умов його розвитку та

процвітанню. Відсутність мотивації до розвитку держави з боку суспільства призводять до стагнації, занепаду або й зникнення держави.

Акумуляція та розподіл фінансових ресурсів держави здійснюється через бюджетну систему України відповідно до Бюджетного кодексу України (Бюджетний кодекс України, 2011). Бюджетні установи є безпосередніми споживачами частини розподіленого валового внутрішнього продукту, які виступають фінансовими ресурсами бюджетної установи.

Враховуючи думки вказаних вище науковців та власне розуміння сутності фінансових ресурсів бюджетної установи можна запропонувати наступне визначення: фінансові ресурси бюджетної установи – це сукупність регламентованих фондів грошових коштів, які надходять з бюджетів різних рівнів відповідно до бюджетних розписів, як результат перерозподілу сукупного суспільного продукту; надходять від допомоги благодійних організацій та від здійснення дозволеної господарської діяльності на визначених установчими документами площах бюджетної установи.

Оскільки діяльність будь-якої бюджетної установи є чітко регламентованою, то структура фінансових ресурсів є чітко прогнозованою. Будь-яка бюджетна установа може здійснювати свою основну діяльність відповідно до початкової мети створення такої установи. Так, заклади освіти повинні навчати здобувачів освіти, заклади охорони здоров'я повинні лікувати населення, державні установи культури зобов'язані задовольняти потреби в культурному розвитку мешканців громади, спортивні організації повинні сприяти фізичному здоров'ю місцевого населення, місцеві служби внутрішніх справ повинні забезпечувати дотримання законодавства держави на місцевому рівні. Для здійснення основної діяльності бюджетної установи кошти виділяються з бюджетів різних рівнів відповідно до затверджених кошторисних показників у ході бюджетного процесу в державі. Держава через затверджену нормативу базу й на виділених державних площах дозволяє деяким бюджетним установам здійснювати додаткову діяльність для забезпечення своїх господарських потреб. Фінансові ресурси, залучені установою від здійснення такої господарської діяльності включаються до єдиного кошторису доходів і видатків та підлягають суворому державному контролю. Деякі установи через особливий

свій статус отримують благодійну або гуманітарну допомогу. І ці фінансові ресурси також підлягають чіткому державному контролю.

Структура фінансових ресурсів бюджетної установи визначається відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі (План рахунків, 2013) та Порядку застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі (Порядок застосування Плану рахунків, 2015).

Отже, структурно фінансові ресурси бюджетної установи включають до свого складу:

– асигнування з державного та місцевих бюджетів;
– доходи від реалізації продукції, робіт, послуг;
– доходи від реалізації активів;
– фінансові доходи (від депозитних операцій з бюджетними коштами);
– інші доходи за обмінними операціями (дооцінка активів бюджетної установи, збільшення курсової різниці за іноземною валютою);
– інші доходи за необмінними операціями (вартість безоплатно отриманих активів, благодійні внески, гранти).

Висновки. Отже, фінансові ресурси бюджетної установи є складовою державних фінансових ресурсів, які надходять до таких установ відповідно до наперед затвердженого кошторису доходів і видатків. Стабільність цих надходжень залежить від соціально-економічного розвитку держави та величини сукупного суспільного продукту. Позитивна динаміка величини сукупного суспільного продукту є необхідною та обов'язковою передумовою збільшення частини сукупного суспільного продукту, який буде розподілятися між державними інституціями та збільшуватиме рівень номінального та реального доходу на кожного окремого громадянина країни. Кризові явища в середині країни, негативні зовнішні чинники, глобальні катаклізми, військові дії призводять до погіршення економічного становища в країні та зменшення сукупного суспільного продукту, що обов'язково зменшить бюджетні асигнування для бюджетних установ. Недостатність коштів за однією із складових фінансових ресурсів бюджетних установ призведе до пошуку інших джерел фінансових ресурсів для покриття необхідних

видатків господарської діяльності установ. Тому для організації обліку фінансових ресурсів важливо чітко розуміти структуру фінансових ресурсів та детально вивчати нормативну базу, яка регулює всі операції, пов'язані зі зміною структури фінансових ресурсів для забезпечення контролю за використанням бюджетних коштів.

Список бібліографічного опису

1. Шашкевич О.Л. Фінансові ресурси вищих навчальних закладів: оптимізація формування та ефективність використання. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 20 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/2587/1/disser.pdf (дата звернення 11.11.2024).

2. Воронкова Т.Є., Мельник А.О. (2020). Форми та методи фінансового забезпечення діяльності бюджетних установ. Інвестиції: практика та досвід № 21-22/2020. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.21-22.68. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21-22_2020/13.pdf (дата звернення 11.11.2024).

3. Гончар В.П., Чеховський С.О. (2019). Облік і контроль використання фінансових ресурсів у бюджетних установах. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Випуск 29. 2019. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/29_2019_ukr/85.pdf (дата звернення 1.11.2024).

4. Дехтяр Н.А., Дейнека О.В., Люта О.В., Пігуль Н.Г. Фінанси бюджетних установ : навч. посіб. Суми: Сумський державний університет, 2020. 229 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/80484/3/Dekhtiar_finansy_biudzhetnykh_ustanov.pdf;jsessionid=27995B3DF6E1EF16979011C0F9C4F160 (дата звернення 11.11.2024).

5. Євдокімов В.В., Свірко С.В. (2020). Бюджетний кодекс України як основний інструмент нормативно-правового супроводу державного управління бюджетною безпекою. Наукові перспективи. №3 (3). 2020. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/292/294 (дата звернення 11.11.2024).

6. Конєва І.І. (2022). Управління фінансовим забезпеченням діяльності медичних закладів України. Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління», 2023. Вип. 53. DOI: 10.32703/2664-2964-2023-53-91-102. URL: file:///E:/Downloads/em-edition-53-2023-article-10.pdf (дата звернення 11.11.2024).

7. Свірко С.В. Бюджетна безпека як ланцюговий елемент складових державної безпеки: державно-управлінські аспекти. Державне управління: удосконалення та розвиток. №5, 2021. DOI: 10.32702/2307-2156-2021.5.3. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2021/5.pdf (дата звернення 11.11.2024).

8. Фінанси : підруч. / за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль: Університетська думка, 2024. 632 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/51033/1/FinansuPD_4.pdf (дата звернення 1.11.2024).

9. Бюджетний кодекс України від 19.05.2011 р. № 3396- VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3396-17#Text (дата звернення 11.11.2024).

10. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, наказ МФУ від 31.12.2013 р. № 1203. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text (дата звернення 1.11.2024).

11. Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, наказ МФУ від 29.12.2015 р. № 1219. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16#Text (дата звернення 11.11.2024).

References

1. Shashkevych O.L. (2008). Finansovi resursy vyshchykh navchalnykh zakladiv: optymizatsiia formuvannia ta efektyvnist vykorystannia. Ternopil: TNEU. 20 s. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/2587/1/disser.pdf [in Ukrainian].

2. Voronkova T.Ie., Melnyk A.O. (2020). Formy ta metody finansovoho zabezpechennia diialnosti biudzhetnykh ustanov. Investytsii: praktyka ta dosvid No 21-22/2020. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21-22_2020/13.pdf [in Ukrainian].

3. Honchar V.P., Chekhovskyi S.O. (2019). Oblik i kontrol vykorystannia finansovykh resursiv u biudzhetnykh ustanovakh. Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt. Vypusk 29. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/29_2019_ukr/85.pdf [in Ukrainian].

4. Dekhtiar N.A., Deineka O.V., Liuta O.V., Pihul N.H. (2020). Finansy biudzhetnykh ustanov: navch. posib. Sumy: Sumskyi derzhavnyi universytet. 229 s. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/80484/3/Dekhtiar_finansy_biudzhetnykh_ustanov.pdf;jsessionid=27995B3DF6E1EF16979011C0F9C4F160 [in Ukrainian].

5. Yevdokimov V.V., Svirko S.V. (2020). Biudzhetnyi kodeks Ukrainy yak osnovnyi instrument normatyvno-pravovoho suprovodu derzhavnoho upravlinnia biudzhetnoiu bezpekoiu. Naukovi perspektyvy. No 3 (3). URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/292/294 [in Ukrainian].

6. Konieva I.I. (2023). Upravlinnia finansovym zabezpechenniam diialnosti medychnykh zakladiv Ukrainy. Zbirnyk naukovykh prats DUIT. Seriia "Ekonomika i upravlinnia". Bun. 53. DOI: 10.32703/2664-2964-2023-53-91-102. URL: file:///E:/Downloads/em-edition-53-2023-article-10.pdf [in Ukrainian].

7. Svirko S.V. (2021). Biudzhetna bezpeka yak lantsiuhovyi element skladovykh derzhavnoi bezpeky: derzhavno-upravlinski aspekty. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok. No 5. DOI: 10.32702/2307-2156-2021.5.3. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2021/5.pdf [in Ukrainian].

8. Finansy (2024). Ternopil: Universytetska dumka, 2024. 632 s. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/51033/1/FinansuPD_4.pdf.

9. Biudzhetnyi kodeks Ukrainy (2011). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3396-17#Text [in Ukrainian].

10. Plan rakhunkiv bukhhalterskoho obliku v derzhavnomu sektori (2013). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text.

11. Poriadok zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku v derzhavnomu sektori (2015). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16#Text [in Ukrainian].